

“El cooperativisme és antiburocràtic”

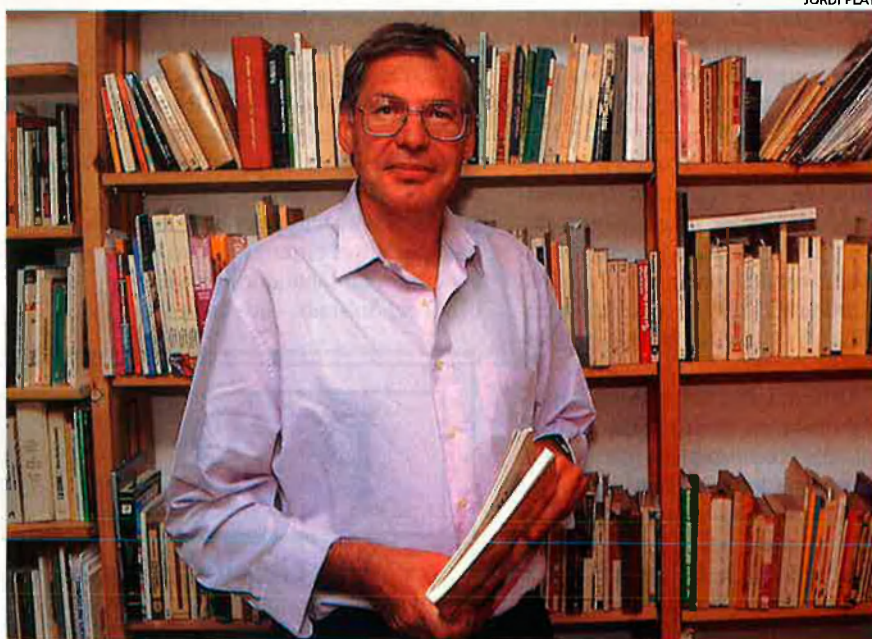
El professor de la Facultat de Ciències de l'Educació, Pere Solà, i la presidenta de la Fundació Roca Galès, Núria Esteve, expliquen les relacions entre cooperativisme i ensenyament, una relació que centra tot un congrés els dies 9 i 10 de novembre.

El cooperativisme i el moviment mutualista en el desenvolupament de la formació dels adults a Catalunya i a Europa, 1868-1998. Aquest és el títol del congrés que els dies 9 i 10 de novembre es fa a Barcelona, amb la participació d'experts en la història del cooperativisme i l'ensenyament. Les sessions començaran a la sala d'actes de la Fundació Roca Galès, a les nou del matí, però els col·loquis del dia 10 es faran a la sala de Graus de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

—Segons el títol, fa cent trenta anys que el cooperativisme s'ocupa de l'ensenyament.

—NÚRIA ESTEVE: Sí. Des del principi, el cooperativisme ja va fer tasques d'ensenyament. Ja va néixer no solament amb la voluntat de millorar la situació econòmica de la gent, de mirar pel seu benestar, sinó també pensant que la formació i els coneixements de la gent són molt importants. Pensa que l'actual cooperativisme encara es regeix pels principis que van decidir els pioners de Rochdale el 1844, i aquests senyors, quan es reunien, ja dedicaven un dia, crec que era el dissabte a la nit, a parlar de formació. I al cap de tres o quatre anys ja van crear una escola, tant d'infants com de formació d'adults. I aquí a Catalunya igual: molts ateneus populars de Catalunya van anar lligats a les cooperatives, i les cooperatives sempre van fer classes als adults, perquè, és clar, al segle passat hi havia molta gent que no sabia llegir ni escriure.

PERE SOLÀ: A més, és que el funcionament mateix del cooperativisme té unes virtuts formatives evidents. Per exemple, si uns treballadors perden la feina i s'organitzen en una cooperativa de producció, típica del segle passat, han d'adquirir una sèrie de coneixements i, al mateix temps, a mesura que es van organitzant

JORDI PLAY

Pere Solà i Gussinyer es professor de la Facultat de Ciències de l'Educació. Historiador de moviments populars, creu que el funcionament mateix del cooperativisme ja té “virtuts formatives”.

en cooperativa de producció, es van posant al dia dels processos industrials.

—El 1868 l'estat no devia oferir pas garanties equant a educació. Havia de ser molt important la tasca de les cooperatives.

—P. S.: Sí, en aquells moments l'ensenyament públic deixa moltíssim a desitjar i has de creure que entre els obrers cooperativistes hi havia molt d'analfabetisme. I en aquest tipus de cooperatives de producció es podia escaure que hi haguessin un sistema en què uns treballadors llegissin els diaris o obres de sociologia als obrers que no sabien de llegir. Els pagaven el sou no pas perquè treballessin, sinó perquè fessin de lectors. Això es va donar, per exemple, entre els treballadors del suro. És evident que hi ha un gran interès per la formació en aquestes coope-

ratives de producció, com la de Mataró, on hi havia una escola. Així, moltes cooperatives importants tenen escola formal i també un servei de colònies escolars per als nens. És el cas de la Flor de Maig.

—Com funcionaven aquestes escoles?

—N. E.: Es reunien a la mateixa cooperativa, en una saleta o així, i allà feien. Les més grans, com la de Rochdale, sí que van fer una escola. Ells volien el benestar social, però també cultural, de la gent.

—P. S.: Un exemple de cooperativa amb escola és la Regeneradora de Llagostera (Gironès), que funcionava d'una forma prou clàssica. Hi havia una secció de nens i una de nenes. L'única diferència és que no s'hi ensenyava religió: era una escola laica. Per tant, ja tenien tot el sector clerical del poble en contra.

—Com van influir aquestes escoles en l'ensenyament públic?

—P. S.: És clar que un mètode tan important en la renovació pedagògica dels anys 20 i 30, com és el mètode Freinet, és un mètode de cooperació a l'escola i de participació dels nens de forma assembleària. Aquí sí que es veu una implicació del cooperativisme en l'ensenyament, fins al punt que moltes d'aquestes escoles es deien cooperatives escolars. I aquest esperit cooperativista lligat a l'escola i animat pel sistema Freinet podria ser que tingués a veure amb un dels plantejaments de cooperativa de consum més importants a Catalunya d'aquests últims anys, que és la cooperativa Abacus, de consum destinat a l'ensenyament. Precisament, un dels gerents d'Abacus, Carles Martínez, vindrà a aquest Congrés.

—Com defensa Gabriel Plana en el seu llibre sobre El Cooperativisme català, hii ha una certa relació entre el cooperativisme i el catalanisme. Aquestes escoles ensenyaven català?

—N. E.: Sí. Com que les cooperatives van arrelar molt als pobles i entre les classes obreres, la influència era molt més de país. Perquè el burgesos o els capitalistes potser parlaven en un altra llengua, però el poble sempre ha parlat català. Aquí i al País Valencià i a les Illes. De primer, perquè no anaven a escola i no podien influir-los amb la llengua obligatòria de l'estat. Per tant, s'ensenyava en català. Però, a més, no solament ensenyaven a llegir i a escriure, sinó coneixements del país, de la terra, etc. El cooperativisme sempre mirava d'explicar l'entorn i, a totes les cooperatives, sempre s'hi ha fet una biblioteca. Això des de començament de segle. Algunes es van malmetre després de la guerra o van ser destruïdes. Però, escoles, n'hi havia des de final de segle passat.

—Senyor Solà, vostè parlarà sobre Joan Ventosa i Roig i Albert Meister, quina és la seva importància en la relació cooperativisme-educació?

—P. S.: Sí, Ventosa i Roig, nascut a Vilanova i la Geltrú, era més aviat un cooperativista d'acció. Originàriament era farmacèutic, però després es dedicà molt a l'acció cooperativa i al cooperativisme des de la política. Ell va ser un pes important d'Esquerra Republicana de Catalunya i té escrits sobre educació cooperativa. El segon, Meister, és un suís de Ginebra, i sociòleg del desenvolupament que pot ser considerat el precursor

Núria Esteve, presidenta de la Fundació Roca Galès. Recorda que els anys 60 pares i mestres van impulsar la creació de cooperatives escolars per poder fer ensenyament en català i renovació pedagògica.

de les actuals Organitzacions No Governamentals, pel seu treball dels anys 60 i 70. A començament dels anys 70 va fer un estudi que li havia encarregat la UNESCO sobre la importància que tenien els programes d'alfabetització, i va arribar a unes conclusions que no van agradar als tècnics de la UNESCO, i per això el van marginar. Ell discutia que l'alfabetització fos necessàriament un factor de progrés econòmic. Ell diu que, en molts casos, l'analfabetisme ha estat un rebuig popular de certes formes de modernització explotadora. Vol dir que, quan l'alfabetització es feia amb l'objectiu de desarrelar les comunitats indígenes, topava amb una resistència. Això de vegades, a mi, m'ha fet pensar en Catalunya: el Principat, essent com era l'avançada industrial de l'estat espanyol, el segle XIX, en alfabetització sempre anava molt per sota d'algunes zones de l'estat. Això era anòmal. Però podria tenir a veure amb una resistència, conscient o inconscient, contra alguna cosa... Potser és una qüestió lingüística, que és un aspecte que la gent que fa

història de la industrialització no ha tingut en compte.

—Una altra cosa són les cooperatives creades expressament per fer una escola.

—N. E.: Sí. Aquestes surten cap els anys 60. Ara encara n'hi ha una setantena o vuitantena a tot Catalunya, perquè els anys 80 moltes passaren a formar part de la xarxa pública d'escoles de la Generalitat. I aquestes escoles van néixer per dos motius: primer, per defensar la llengua catalana, perquè totes van néixer amb ensenyament en català; segon, per fer pedagogia activa. Moltes d'aquestes cooperatives van néixer per iniciativa de pares i mestres.

P. S.: Aquí seria bo de veure com ha evolucionat l'esperit cooperatiu d'aquestes cooperatives que van passar a la Generalitat, perquè una de les característiques del funcionament cooperatiu és que és antiburocràtic: les coses es decideixen per consens assembleari, cosa que no passa en l'administració.

Àlex Millan

Amb el suport de:

CAIXA CATALUNYA

FUNDACIÓ ROCA GALÈS